

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

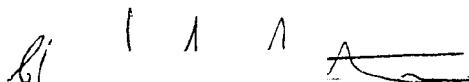
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 318 79 51

- Aan:
Zie verzendlijst.

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/92/095/0756	27 februari 1992
Onderwerp			
Joegoslavië: recente ontwikkelingen (nr 16/92)			

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen
één

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/92/095/0756, d.d. 27 februari 1992

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Inlichtingendienst Buitenland

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v. ~~AMAD~~

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGEDIENST

JOEGOSLAVIE
Militair-politieke situatie
16/92

(Afgesloten 271200 FEB 1992)

Kroatië

De militaire situatie in Kroatië blijft gekenmerkt door incidentele schendingen van het staakt-het-vuren. De Kroatische media maakten melding van aanvallen van de federale strijdkrachten (JNA) en Servische milities op een aantal plaatsen in Oost-Slavonië. In deze regio zou een aantal JNA-militairen zijn gedood toen hun konvooi op eigen mijnen liep. Ook zouden beschietingen zijn uitgevoerd op Karlovac, ten zuidwesten van Zagreb. In deze regio zou de JNA ook verkenningsvluchten hebben uitgevoerd. Dit vormt eveneens een schending van het bestand, dat tegen de tegenstander gerichte vliegbewegingen verbiedt. Anderzijds heeft de federale defensieleiding bij monde van plv MinDef Brovet juist bij de EG-waarnemersmissie zijn beklemmingen over toenemende Kroatische agressie.

Volgens rappo heeft de laatste tijd een aantal incidenten plaatsgevonden waarbij de veiligheid van de waarnemers in gevaar is gekomen. Zo lag vorige week een team in de omgeving van Dubrovnik tijdens een missie die door alle betrokken partijen was goedgekeurd, onder vuur van een sluipschutter. Hoewel daarbij aan EG-zijde geen slachtoffers vielen, heeft de leiding van de missie alle partijen verzocht om een onderzoek naar de gebeurtenissen en om maatregelen die een herhaling moeten voorkomen.

De Kroatische president Tudjman heeft gisteren opdracht gegeven om 20.000 reservisten van de Kroatische (para-)militaire organisaties te demobiliseren. Tudjman had recentelijk het voornemen geuit om de Kroatische strijdkrachten met dit aantal te verminderen zodra de VN-vredesmacht in de omstreden delen van Kroatië zou zijn gelegerd. Met deze aankondiging wil Tudjman kennelijk onderstrepen dat Kroatië de recente ontwikkelingen in de Joegoslavische crisis positief beoordeelt en steun wil geven aan de verdere uitvoering van het VN-vredesplan. Overigens moet betwijfeld worden of het hier gaat om meer dan een politiek gebaar en of inderdaad een vermindering van de sterkte van de Kroatische strijdkrachten zal worden doorgevoerd. Er zijn aanwijzingen dat het aantal reguliere Kroatische brigades recentelijk juist is uitgebreid. In dit kader worden tevens eenheden, bestaande uit reservisten, vervangen door reguliere eenheden. Het is derhalve alleszins denkbaar dat de nu te demobiliseren reservisten in het kader van dit proces overbodig zijn geworden.

De Krajina

In de Krajina is sprake van een machtsstrijd tussen voor- en tegenstanders van het VN-vredesplan. Zoals bekend heeft president Babic onlangs ingestemd met de komst van een VN-vredesmacht naar de omstreden delen van Kroatië, maar blijft hij zich verzetten tegen andere kernelementen van het VN-vredesplan, met name de demilitarisering van de legeringsgebieden van UNPROFOR. Daarom wordt zijn gezag in toenemende mate betwist door voorstanders van het vredesplan, die volgens Babic nauw samenwerken met de Servische en JNA-leiding.

Reeds op 15 februari had een aantal parlementariërs onder leiding van parlementsvoorzitter Paspalj Babic van zijn functie ontheven verklaard. Deze stelde

echter dat deze uitspraak niet de wil van de meerderheid van de Krajina vertegenwoordigde. Ook binnen het ministerie van Binnenlandse Zaken van de Krajina kwam het de afgelopen dagen tot een conflict, omdat minister Martić het VN-vredesplan aanvaardde, de Servische milities opdroeg om zich onder JNA-bevel te stellen en zijn eigen eenheden beval de onwillige milities te ontwapenen. Op grond van deze orders, die overigens genegeerd zijn, werd Martić door Babić ontslagen. Daarentegen heeft Paspalj aangekondigd dat hij zelf het commando over de territoriale verdediging in de Krajina van Babić heeft overgenomen.

Over de aanhang van beide stromingen bestaat grote onduidelijkheid. De voorstanders van het VN-plan lijken te zijn geconcentreerd in het uiterste noorden van de Krajina en in andere door Serviërs gedomineerde delen van Kroatië, te weten Oost- en West-Slavonië. Paspalj c.s. beogen derhalve een nauwere politieke samenwerking te bewerkstelligen met andere vertegenwoordigers van de Serviërs in Kroatië. Babić lijkt vooral te worden gesteund in het hartland van de Krajina rond de stad Knin. Hij heeft onlangs nog adhesiebetuigingen ontvangen van militieleden in de Krajina. Onduidelijk is welke opstelling de lokale JNA-bevelhebbers in deze controversie innemen. VN-afgezant Goulding meldde afgelopen maand dat zij in belangrijke mate sympathiseerden met Babić.

Gisteren is in Borovo Selo, een stad in Oost-Slavonië, een bijeenkomst gehouden van vertegenwoordigers van Serviërs in Kroatië. Vooraf was reeds bekend gemaakt dat deze bijeenkomst niet alleen tot doel had om een gemeenschappelijke regering te vormen van alle Serviërs in Kroatië, maar ook om Babić af te zetten als president. Opmerkelijk hierbij is dat volgens het (pro-)Servische persbureau TanJug de gedelegeerden met JNA-vliegtuigen naar Borovo Selo zouden zijn gebracht, hetgeen erop wijst dat de tegenstanders van Babić de steun van de JNA-leiding genieten. De betreffende bijeenkomst besloot tot de vorming van een gezamenlijke regering voor alle Serviërs in Kroatië onder leiding van Goran Hadžić, die tot op heden fungeerde als regeringsleider voor het "Servisch autonome gebied van Oost-Slavonië, Baranja en westelijke Srem", de autonome Servische gebieden in Oost-Kroatië. Deze herhaalde in zijn nieuwe functie zijn volledige steun aan het VN-vredesplan. Babić heeft deze gang van zaken inmiddels als illegaal bestempeld en gesteld het gezag van Hadžić niet te erkennen.

Internationale vredesinspanningen

Naar verluidt zal op 9 maart een nieuwe ronde van de EG-vredesconferentie plaatsvinden. Ter voorbereiding daarop brengt de voorzitter van de conferentie, Carrington, een bezoek aan Joegoslavië. In dat kader heeft hij gisteren de Servische president Milošević ontmoet. Na afloop maakte Carrington melding van een constructieve opstelling van Milošević. Deze stelde dat de EG de Servische mening dat Joegoslavië op enigerlei wijze dient te blijven voortbestaan, steeds meer lijkt te erkennen. Hij impliceerde dat deze erkenning ook het recht gold van Servische minderheden om zich bij een Groot-Servische staat aan te sluiten. Hoewel het uitgesloten is dat de EG daadwerkelijk met het laatste instemt, zal men zich van die zijde naar verwachting niet verzetten tegen een eventueel nieuw te creëren Servisch/Montenegrijns staatsverband.

De Servische vertegenwoordiger in het -door Servië gedomineerde- federale romppresidium, Jović, heeft gisteren gratis accommodatie voor 13.000 VN-militairen ter beschikking gesteld. Het betreft een aantal door de JNA in overeenstemming met het VN-vredesplan te ontruimen onderkomens in de omstreden gebieden van Kroatië. Deze uitspraak is bedoeld om te onderstrepen dat Servië bereid is bij te dragen in de kosten van de legering van deze vredesmacht. Jović gaat er kennelijk van uit dat de JNA daadwerkelijk deze accommodaties zal verlaten. Van de kant van lokale JNA-bevelhebbers in de Krajina is in het recente verleden echter groot bezwaar daartegen geuit.

In dit verband is vermeldenswaard dat plv MinDef Brovet onlangs heeft gesteld dat de JNA met betrekking tot de Krajina zijn militaire doel heeft bereikt en dat het nu aan de politici is om een oplossing voor de tegenstellingen te bereiken. Met betrekking tot Bosnië-Herzegovina stelde Brovet dat de JNA zich niet met de politiek zal bemoeien. Volgens Brovet is de JNA bereid zich te "transformeren" als een politieke oplossing voor de crisis in zicht zou zijn. Deze uitlatingen suggereren dat de defensieleiding in beginsel bereid is tot een terugtrekking uit Kroatië en mogelijk uit Bosnië-Herzegovina, en de omvorming van de JNA tot een Servisch leger wil overwegen. Klaarblijkelijk wil men de uiteindelijke beslissing hiertoe evenwel laten afhangen van een algehele politieke regeling voor de tegenstellingen in Joegoslavië.

Bosnië-Herzegovina

De afgelopen dagen zijn enkele aanslagen gepleegd in Bosnië-Herzegovina, onder meer tegen een Kroatisch cultureel centrum. Dit onderstreept dat de etnische verhoudingen in deze republiek nog steeds gespannen zijn. Zoals bekend zal het komende weekeinde een referendum worden gehouden onder de bevolking van Bosnië-Herzegovina over de mogelijke onafhankelijkheid steunt, hetgeen door de EG als voorwaarde was gesteld voor de erkenning van Bosnië-Herzegovina.

Momenteel lijkt onder alle belangrijke bevolkingsgroepen (de Moslims ±45%, de Serviërs ruim 30% en de Kroaten bijna 20%) onenigheid te bestaan over de politieke toekomst van de republiek. Zoals gemeld is het afgelopen weekeinde door leiders van de drie belangrijkste bevolkingsgroepen in beginsel overeengekomen om Bosnië-Herzegovina te laten voortbestaan als soevereine staat binnen zijn huidige grenzen, maar met de vorming van langs etnische lijnen gevormde kantons met een grote mate van autonomie. Deze overeenkomst is inmiddels sterk bekritiseerd door Serviërs, die veelal het recht opeisen om deel te blijven uitmaken van een Joegoslavisch/Groot-Servisch staatsverband. In dat kader geven zij de voorkeur aan opdeling van Bosnië-Herzegovina in kantons die vervolgens zelfstandig zouden moeten beslissen over hun politieke toekomst, inclusief mogelijke aansluiting bij een buurrepubliek. Tegen deze achtergrond heeft de belangrijkste Servische partij in Bosnië-Herzegovina dezer dagen herhaald dat de Serviërs het komende referendum zullen boycotten.

Ook onder de Moslims bestaat onvrede met het akkoord, met name met betrekking tot de overeengekomen decentralisatie van het staatsgezag. Er zijn aanwijzingen dat ook de Bosnische Kroaten, evenals de Serviërs, in meerderheid de voorkeur geven aan opdeling van de republiek in kantons en aansluiting van de Kroatische delen bij Kroatië. Deze houding lijkt te worden gestimuleerd door de nationalistische regeringspartij in Kroatië, die mogelijk op deze wijze territoriale compensatie wil krijgen voor het geval de Servische gebieden van Kroatië permanent verloren zouden gaan. Er zijn hardnekkige geruchten dat de regeringen van Servië en Kroatië reeds in het geheim een onderlinge opdeling van Bosnië-Herzegovina zijn overeengekomen. In dit verband is van belang dat de Kroatische president Tudjman gisteren in Oostenrijk een ontmoeting heeft gehad met vertegenwoordigers van de Bosnische Serviërs. Deze gesprekken zullen zeker grotendeels gewijd zijn geweest aan deze problematiek.

De voormalige president van Joegoslavië, de Kroaat Mesic, heeft ervoor gewaarschuwd dat de spanningen in Bosnië-Herzegovina binnen twee maanden kunnen escaleren tot een nieuwe burgeroorlog. Ook de Servische krant Borba liet zich in dergelijke bewoordingen uit en wees in dat kader erop dat de Bosnische bevolking "tot de tanden gewapend" is. Deze uitlatingen illustreren dat de ontwikkelingen in Bosnië-Herzegovina ook de uitvoering van het VN-vredesplan ernstig kunnen compliceren.

In dit verband moet ook worden gewezen op de aanzienlijke JNA-presentie in Bosnië-Herzegovina. De JNA aldaar is de afgelopen maanden aanzienlijk versterkt met troepen die zijn teruggetrokken uit Slovenië en Kroatië. Kroaten en Moslims in Bosnië-Herzegovina hebben de afgelopen dagen reeds opgeroepen tot de terugtrekking van de JNA uit Bosnië-Herzegovina, waarschijnlijk uit vrees dat het leger zal worden ingezet om de Servische belangen in de republiek te verdedigen. De Bosnische vice-premier Cehajic, een Moslim, heeft gisteren gesteld dat de JNA in ieder geval uit de republiek moet worden teruggetrokken als de Bosnische regering de onafhankelijkheid uitroept. Hij dreigde dat anders de JNA in Bosnië-Herzegovina als een bezettingsmacht zal worden beschouwd.

Deze opstelling geeft aan dat de JNA bij een escalatie van de spanningen in Bosnië-Herzegovina in een soortgelijke situatie terecht zou kunnen komen als het afgelopen jaar in Kroatië. Een dergelijke escalatie zou overigens ook negatieve gevolgen hebben voor de inzetmogelijkheden van de JNA in Kroatië. Deze inzet vond het afgelopen jaar in belangrijke mate plaats vanaf Bosnisch grondgebied. Voor de doorvoer naar het Dalmatische gedeelte van Kroatië (de Krajina!) is de JNA zelfs volledig aangewezen op het Bosnische wegennet.

Macedonië

Op uitnodiging van de Macedonische president Gligorov is waarnemend federaal MinDef Adzic op 24 februari naar Macedonië gereisd. Bij deze ontmoeting is een overeenkomst gesloten over de volledige terugtrekking van de JNA uit Macedonië vòòr 15 april a.s. De nog in de JNA aanwezige militairen van Macedonische afkomst zullen uiterlijk 30 april gededemobiliseerd worden. Volgens deze overeenkomst zal Macedonië de beschikking krijgen over alle onroerende goederen van de JNA in de republiek en het materieel van de organisaties voor territoriale verdediging.

Laatstgenoemde bepaling impliceert dat de JNA de roerende goederen, inclusief de nog resterende (zware) wapens, bij zijn terugtocht zal meenemen. De afgelopen weken was reeds het grootste gedeelte van de JNA uit Macedonië teruggetrokken, vermoedelijk met meeneming van het modernste materieel. Waarschijnlijk speelde hierbij een hoofdrol de vrees dat de Macedonische autoriteiten, die streven naar onafhankelijkheid en in dat kader ook een eigen krijgsmacht willen organiseren, door middel van blokkades van JNA-kazernes de hand zouden leggen op zware of moderne wapens, zoals in Kroatië het afgelopen jaar is gebeurd. Deze evacuatie had de afgelopen weken al aanleiding gegeven tot protesten van Macedonische zijde. Momenteel zijn maximaal nog slechts enkele duizenden JNA-militairen in Macedonië aanwezig. De opstelling van Adzic onderstreept dat de Servisch-nationalistische stroming waarvan hij samen met Milosevic een exponent vormt, zeker op korte termijn niet beoogt het Macedonische onafhankelijkheidsstreven met wapengeweld te onderdrukken.

Conclusie/voorzicht

Hoewel Servië en Kroatië gebaren maken die onderstrepen dat zijn instemmen met de komst van een VN-vredesmacht naar de omstreden gebieden in Kroatië en de verdere uitvoering van het VN-vredesplan, blijft de militaire situatie in Kroatië gespannen en kan een heropleving van de gevechten niet worden uitgesloten. In de Servische gebieden van Kroatië vindt momenteel een, vermoedelijk door de Servische en JNA-leiding gestimuleerde, machtsstrijd plaats tussen voor- en tegenstanders van het VN-plan. De uitkomst van deze machtsstrijd, die ook belangrijke gevolgen kan hebben voor de positie van de VN-vredesmacht, is nog onzeker.

De situatie in Bosnië-Herzegovina blijft uiterst gespannen en kan op korte termijn escaleren tot een burgeroorlog, waarbij de JNA vrijwel onvermijdelijk betrokken zal raken. Er bestaat grote onenigheid over de politieke toekomst van de republiek tussen de voornaamste bevolkingsgroepen. Het is, vooral gezien de te verwachten Servische boycot, onwaarschijnlijk dat het komende referendum over deze kwestie een voor alle partijen aanvaardbaar resultaat zal opleveren. De ontwikkelingen in deze republiek kunnen uitvoering van het VN-vredesplan ernstig compliceren.

De JNA heeft ingestemd met een spoedige terugtrekking uit Macedonië. De defensie-leiding lijkt in beginsel niet afwijzend te staan tegen een aftocht uit Kroatië en mogelijk uit Bosnië-Herzegovina, maar wil definitieve beslissingen in dat kader laten afhangen van een algehele politieke regeling van de tegenstellingen in Joegoslavië.